

bir şey onu değiştirmez ki" demişlerdir. Bahrak tasavvufu da meşgul olmuş ve kendisine şeyhi Şerîf Hüseyin el-Ehdel tarafından **hırka*** giydirilmiştir. Kaynaklarda onun bazı kerametlerinden bahsedilir. Şiirle de yakından ilgilenen Bahrak'ın *ed-Dav'ü'l-lâmi*^c (VIII, 253-254) ve *Şezerâtü'z-zehab*'de (VIII, 177) şiirlerinden örnekler bulunmaktadır.

Eserleri. Zebîdî'nin "Yemen allâmesi" diye vasıflandırdığı (*Tacû'l-ârus*, "bahrak md.) Bahrak'ın telif, ihtisar ve şerhettiği kırka yakın eseri mevcut olup en önemlileri şunlardır: 1. *Neşrû'l-âlem fi şerhi Lâmiyyeti'l-âcem*. Tuğrâî'nin darbimesel ve hikmetli sözlerin şiirle terennümünden ibaret olan *Lâmiyyetü'l-âcem* adlı eserinin şerhidir (Kahire 1283, 1309). 2. *Fethu'l-akfâl ve darbül-emsâl fi şerhi Lâmiyyeti'l-ef'âl*. İbn Mâlik'in sarf ilmine dair *Lâmiyyetü'l-ef'âl* adlı eserinin şerhidir (Kahire, ts.). 3. *Tuhfetü'l-aşbâb ve turfetü'l-aşhâb*. Harîrî'nin nahiv ilmine dair *Mülhatü'l-i-râb* adlı eserinin şerhidir (Kahire 1296, 1300, 1306, 1308, 1319). 4. *Mevâhibü'l-kuddûs fi menâkıbi İbni'l-âyderûs*. Aden'in mânevî koruyucusu kabul edilen ve Ayderûsiyye tarikatının kurucusu olan şeyhi Ebû Bekir b. Abdullah el-Ayderûs için yazdığı bir menâkıbnâmedir. 5. *Müt'atü'l-esmâ' bi-ahkâmî's-semâ'*. Üfüvî diye tanınan Ca'fer b. Sa'leb'in *el-İmtâ' fi ahkâmî's-semâ'* adlı eserinin muhtasarıdır (Brockelmann, *Suppl.*, II, 27). Bahrak'ın bunlar dışında önemli eserlerinden bazıları da şunlardır: *el-Kavlü (el-İkdü)'ş-şemûn fi ibtâli'l-kavli bi't-takbiḥ ve't-tahsîn; İkdü'd-dürer fi'l-îmâni bi'l-kazâ'i ve'l-kader; el-Hadîka-tü'l-enîka fi şerhi'l-Ürveti'l-vesîka* (Brockelmann, a.e., II, 555); *en-Nübze-tü'l-muharrira li'd-da've'l-muharrara* (a.y.); *Şerhu'l-Kâfiye fi't-ḥib* (a.y.); *Tefsîru Âyeti'l-kürsi* (a.y.); *Tercemetü'l-müstefid li-me'ânî Muḥaddimeti't-tecvîd* (Brockelmann, a.e., II, 276); *el-Âkîdetü's-Şâfi'iyye fi şerhi'l-Kaşidetü'l-Yâfi'iyye* (Kahire 1296); *Mevlidü sey-yidi'l-evvelin ve'l-âhîrin ve ḥabîbi ve ḥalîli rabbi'l-âlemîn; et-Tebşiratü'l-Aḥmediyye fi's-sireti'n-nebeviyye; el-Hüsâmü'l-meslûl 'alâ muntekâşî aşhâb-i'r-Resûl*.

İhtisar ettiği eserler arasında ise Nevevî'nin *el-Ezkâr*'ı, Münzirî'nin *et-Tergîb ve't-terhîb*'i, Sehâvî'nin *el-Makâşîdül'-ḥasene*'si de bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tacû'l-ârus, "bahrak" md.; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*^c, VIII, 253-254; Abdülkâdir el-Ayderûsî, *en-Nârü's-sâfir*, s. 133-134; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1536, 1538, 1843; İbnü'l-îmâd, *Şezerât*, VIII, 176-178; Serkis, *Mu'cem*, s. 532-533; Brockelmann, *GAL*, I, 300; *Suppl.*, I, 526; II, 554-555; *İzâhu'l-mek-nân*, I, 76, 221; II, 116, 397, 426, 552; *Hedyye-tü'l-ârifîn*, II, 230-231; Ziriklî, *el-A'âm* (Fethul-lah), VI, 315-316; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'el-lifîn*, XI, 89-90; O. Löfgren, "Bahrak", *El*² (İng.), I, 938.

MEHMET TALÜ

BAHRAN GAZVESİ

(غزوة بھران)

Hız. Peygamber'in Süleymoğulları'na karşı yaptığı gazve.

Hız. Peygamber, hicretin yirmi yedinci ayı başlarında (Cemâziyelevvel 3/Kasım 624), Hicaz bölgesinin maden havzası olan ve Medine'ye 200 kilometrelik bir mesafede bulunan Bahran (bazı kaynaklara göre Buhran) bölgesindeki Süleymoğulları'nın (Benî Süleym) müslümanlara karşı asker topladıklarını haber aldı. Medine'de yerine İbn Ümmü Mektûm'u vekil bırakarak 300 kişilik bir kuvvetle Bahran'a doğru yola çıktı. Bunu haber alan Süleymoğulları çevreye dağılıp kaçtılar. Bölgede bir süre kalan Hız. Peygamber, karşısında herhangi bir kuvvet göremeyince on gün süren bu seferden sonra tekrar Medine'ye döndü. Seferin iki ay sürdüğüne dair rivayetler de vardır. Bazı kaynaklar bu gazvenin Kureys'e karşı, bazıları da hem Kureys hem de Benî Süleym'e karşı yapıldığını belirtirler.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzi*, I, 3, 8; İbn Hişâm, *es-Sire*, III, 46; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 35-36; Taberî, *Târîḥ* (Ebû'l-Fazl), II, 487; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 341; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 3; Dî-yârbekrî, *Târîḥu'l-ḥamîs*, I, 416; Abdülvehhâb el-Advânî, "el-Gazevâtü'n-nebeviyye", *el-Mevrid*, X/4, Bağdad 1981, s. 539; Abdülkayyûm, "Buhrân", *UDMİ*, IV, 83.

AHMET ÖNKAL

BAHRÂNÎ

(bk. İBN USFÜR el-BAHRÂNÎ).

BAHREYN

(البحرين)

Kur'an-ı Kerim'de geçen "iki deniz" anlamında bir kelime.

Kur'an-ı Kerim'de dört yerde (el-Kehf 18/60; el-Furkân 25/53; en-Neml 27/61; er-Rahmân 55/19) **el-bahreyn**, bir yerde de (Fâtır 35/12) **el-bahrân** şeklin-

de geçer. Kehf sûresinde Hz. Mûsâ'nın Hızır'la buluşmak üzere varmak istediği yerden söz edilirken "iki denizin birleştiği yer" anlamında **mecmau'l-bahreyn** tabiri kullanılmış, Furkân ve Fâtır sûrelerinde bu iki denizden birinin tatlı ve içimi hoş, diğerinin tuzlu ve acı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Furkân ve Rahmân sûrelerinde bu iki denizin arasında, birbirine karışmalarını önleyen **berzah*** tan söz edilmiş, Neml sûresinde ise berzah yerine **hâciz** (engel) tabiri kullanılmıştır.

Âyetlerde bilgi verilmediği için bu iki denizin hangi denizler olduğu hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte bazı tefsirlerde bunlardan biriyle nehirlerle, diğeriyle de bu nehirlerin döküldüğü denizlere işaret edilmiş olabileceği ileri sürülmüş, Dicle ve Nil nehirleriyle bunların döküldüğü denizler bu hususta örnek olarak zikredilmiştir. "Mecmau'l-bahreyn"i tefsir ederken müfessirlerce ileri sürülen görüşler de birbirinden çok farklıdır (bk. MECMAU'L-BAHREYN). Mücâhid'e göre berzah, gözle görülmeyen ve tatlı suyu tuzlu suya karıştırmayan bir engeldir (*Tefsîr*, II, 454-455; Taberî, XVII, 25). Fahrreddin er-Râzî ise bunun denizler arasındaki kara parçası olduğunu söylemiştir (*Tefsîr*, XXIV, 101). Çağımızda yapılan ilmi çalışmalarından ve deniz dibi araştırmalarından alınan sonuçlar Mücâhid'in görüşünü doğrular mahiyettedir. Yoğunluğu birbirinden farklı olan sular ve denizler birbirine tam anlamı ile karışmamakta veya deniz dibinden fışkıran tatlı su kaynakları iki denizin karışmasına engel olmaktadır (bk. M. Bucaille, s. 287-288).

Kur'an-ı Kerim'de insanoğlunun dikkatini tabiata ve tabiat olaylarına çeken pek çok âyet vardır. Bu âyetlerde Allah'ın varlığı, sonsuz kudreti, yüceliği ve birliği, diğer bir ifade ile tevhid inancı anlatılmaktadır. Farklı özelliklerinden dolayı birbirine karışmayan denizlerin zikredildiği âyetlerde de bu amaç göz önünde bulundurulduğu anlaşılmaktadır.

Tasavvufta "bahreyn"den maksat vücûb ve imkân daireleridir. Bahr-i vücûb, tam olarak zaruretin hâkim olduğu ve iradenin tesirli olmadığı varlık alanıdır. Bahr-i imkân ise "mümkün" varlıkların teşkil ettiği ve iradenin tesirli olduğu alandır. Mecmau'l-bahreyn de **kâbe kavseyn*** makamıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâşânî, *İşlâhâtü's-Şâfiyye*, "mecma'u'l-bah-reyn" md.; *el-Mu'cemü's-Şâfi*, s. 186; Mücâhid, *Tefsîr*, II, 454-455; Taberî, *Tefsîr*, XVII, 25; XIX, 15-17; XXII, 81-82; XXVII, 74-76; Râgîb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, s. 56; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Kahire), III, 96, 155, 303-304; IV, 45; Fahrreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXIV, 100-101, 207-208; XXVI, 26-27; XXIX, 99-101; Âlûsî, *Rahu'l-me'ânî*, XIX, 24-25; XX, 5-6; XXII, 179; XXVII, 105-106; Merâgî, *Tefsîr*, Kahire 1394/1974, XIX, 26; XX, 8-9; XXII, 116; XXVIII, 112-113; Elmalılı, *Hak Dini*, V, 3601, 3693-3694; VI, 3981; VII, 4671-4672; M. Bucaille, *Müsbet İlim Yönünden Tevrat, İnciller ve Kur'an* (trc. M. Ali Sönmez), Konya 1979, s. 287-288; Seyyid Kutub, *Fi Zılâli'l-Kur'an*, Beyrut 1405/1985, V, 2572, 2657-2658, 2934; VI, 3452-3453; W. E. Mulligan, "al-Bahrayn", *EJ*² (İng.), I, 940-941.

CELÂL KIRCA

BAHREYN

(البحرين)

Basra körfezinde
otuz beş adadan oluşan ülke.

Adını adaların en büyüğü olan Bah-reyn'den alır; Arapça *bahreyn* kelimesi "iki deniz" anlamındadır. Suudi Arabis-tan'ın doğu kıyılarında 24, Katar'ın batı kı-yısına 28 km. uzaklıktadır. Başşehir Me-nâme'nin de bulunduğu Bahreyn adası-nın dışında önemli adalar Ümmüna'san, Muharrak, Cide, Ümmüsabban, Nebî Sâ-lîh, Sâye ve Hasife'dir. Ülke emirlik adı verilen bir tür monarşiyle idare edilir.

Adaların yer yapısını, eski deniz dibi depolarının sonradan yükselmesiyle mey-dana gelen kalkerli bir taban ve bunun üstünün örtlen kumlu birikintiler oluştu-rur. Kumlarla kaplı geniş düzlükler ara-sında yer yer kayalıklara da rastlanır; en

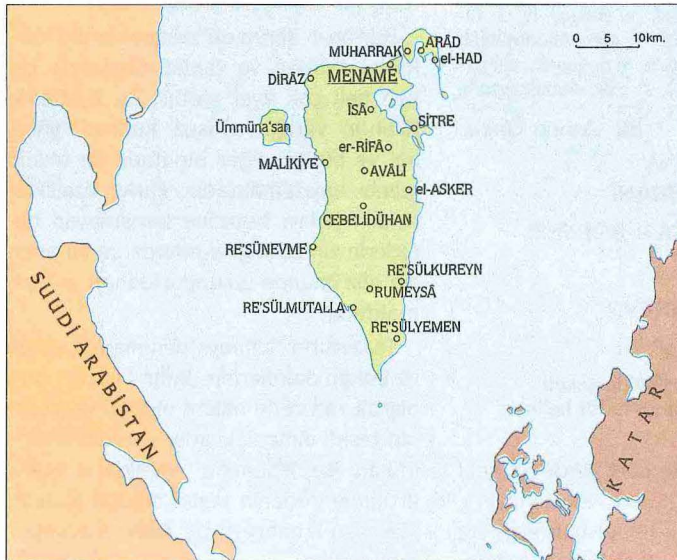
yüksek nokta Bahreyn adasında bulunan 122 m. yüksekliğindeki Cebeliduhan'dır. Adaların iç suları çok sığ olduğundan ba-zı yerler doldurularak arazi elde edilmiş ve bu şekilde Bahreyn ile Muharrak ada-ları arasında da bir yol bağlantısı kurul-muştur. Ülkenin yüzölçümü, denizden kazanılan yeni arazilerle birlikte 692 ki-lometrekareye varır. Adaların iklimi sı-cak ve rutubetli olup yıllık yağış miktarı ortalama 7 cm. kadardır; yoğun buhar-laşma sebebiyle hava nisbeten nemlidir. Yaz aylarındaki kavurucu sıcaklık kış ay-larında yerini yumuşak bir iklime bira-kır. Yer altı sularının zenginliği ve kuyu-ların bolluğu sayesinde yeşil bir bitki ör-tüsü meydana getirilmiştir. Tatlı su, de-nizden fazla uzak olmayan noktalarda artezyen kuyularından fışkırır; su bu-lunmayan kesimlerde ise arıtma tesis-lerinden elde edilen sular kullanılmak-tadır.

1971 yılında 216.078 olan nüfusu 1981'de 350.798'e, 1989'da da 489.000'e ulaştı. Toplam nüfusun % 82'si Bahreyn asıllı, % 5'i Umanlı, geri kalan kısmı da Hindistan, Pakistan ve İranlı'dır. Bah-reyn'de ayrıca hükümet tarafından res-mî kurumlarda görevlendirilen ve pet-rol şirketlerinde çalıştırılan 15-20.000 ci-varında da İngiliz ve Amerikalı yaşamak-tadır. Hindistan, İran ve Pakistanlılar'ın çoğu ticaretle uğraşırken Umanlılar ta-rım alanlarında istihdam edilmektedir-ler. Diğer Arap ülkelerinden olanlar ise daha çok eğitim kurumlarında çalışmak-tadırlar. Nüfusun dörtte üçü başşehir Menâme (151.500) ile ülkenin ikinci bü-yük şehri olan Muharrak'ta (80.000) top-lanmıştır ve şehirleşme ekonomik kal-

Resmî adı	: Devletü'l-Bahreyn (Bahreyn Devleti)
Başşehir	: Menâme
Yüzölçümü	: 692 km ²
Nüfusu	: 503.000 (1990 tahmini)
Resmî dini	: İslâm
Resmî dili	: Arapça
Para birimi	: Bahreyn dinarı 1 BD = 1000 fil.

kınmaya bağlı olarak gelişmektedir. Bah-reyn'de yıllık nüfus artış oranı 1971 yı-lında % 4.4 iken son yıllarda bu oran % 3.6'ya düşmüştür; bununla birlikte top-lam nüfus içerisinde gençlerin oranı yük-sektir. Eğitim ve öğretimin mecburi tu-tulmadığı, resmî okulların yanı sıra özel ve dinî okulların da mevcut olduğu ül-kede eğitim çağındaki çocukların oku-la gitme oranı % 63'tür; 1986 yılında 139 resmî eğitim ve öğretim kurumunda toplam 85.867 öğrenci bulunmaktaydı. 1984'te öğretime başlayan Körfez Üni-versitesi ülkenin tek üniversitesidir. Dev-letin resmî dili Arapça, birinci yabancı dil ise İngilizce'dir. Halk arasında bulu-nan İran ve Hindistan göçmenleri sebe-biyle ülkede Farsça ile bazı Hindustânî lehçeleri de konuşulmaktadır. Halkın he-men hemen hepsi müslüman olan Bah-reyn'de resmî din İslâm'dır. Nüfusun % 40-45'i Sünnî, % 55-60'ı Şîî olup Şîîler genellikle Ca'ferî ve Şeyhî, Sünnîler ise Mâlikî ve Hanbelî mezhebindendir. Yö-netimi elinde bulunduran halife ailesi ise Sünnî'dir.

Ülkenin ekonomisi genelde petrol arıt-ma, tabii gaz üretimi ve hizmet sektör-lerine dayanmaktadır. 1932 yılında çı-karılmaya ve 1934 yılında da ihraç edil-meye başlanmış olan petrolün üretimi 1935'te 1 milyon ton, 1948-1956 arasın-da 1,5 milyon ton ve 1970'te de 3,8 mil-yon tona ulaşmış, fakat son yıllarda mev-cut rezervlerin azalması sebebiyle düş-müştür. Petrol rezervlerinin 1995'te bi-teceği sanılmakta ve bu bakımdan hü-kümet ülke ekonomisinin petrole olan bağımlılığını azaltmaya, başka gelir kay-nakları bulmaya çalışmaktadır. Sitre ada-sında kurulan aylık 250.000 varil kapa-

Bahreyn